

VESIEN SUOJELU JA HOITO

Vesi on ihmisten, eläinten ja kasvien elämän edellytys ja talouden välttämätön resurssi. Vesiä on suojeltava ja hoidettava yli kansallisten rajojen. EU:n vesipuitedirektiivissä annetaan lainsäädännöllinen kehys puhtaiden vesien suojelemiseksi ja ennallistamiseksi EU:ssa. Sillä pyritään myös varmistamaan vesien kestävä käyttö pitkällä aikavälillä. Direktiiviä täydentää tarkempi lainsäädäntö, kuten juomavesi- ja uimavesidirektiivit, tulvadirektiivi ja meristrategiadirektiivi sekä joukko kansainvälisiä sopimuksia.

OIKEUSPERUSTA

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 191–193 artikla

TAUSTA

Vesi ei ole kaupallinen tuote, vaan se on julkinen hyödyke ja rajallinen resurssi, jota on suojeltava ja käytettävä kestäväällä tavalla sekä laadullisesti että määrällisesti. Veteen kohdistuu kuitenkin paljon paineita sen lukuisista eri käyttömuodoista eri aloilla, kuten maataloudessa, matkailussa, liikenteessä ja energia-alalla. Komissio hyväksyi vuonna 2012 [suunnitelman Euroopan vesivarojen turvaamiseksi](#). Sen tavoitteena on turvata hyvälaatuisen veden riittävä saatavuus kaikkea oikeutettua käyttöä varten parantamalla EU:n nykyisen vesipolitiikan täytäntöönpanoa, sisällyttämällä vesipolitiikan tavoitteet muihin politiikanaloihin ja korjaamalla nykyisten puitteiden puutteet. On suunniteltu, että jäsenvaltioissa otettaisiin käyttöön vesitilinpito ja vesitehokkuutta koskevia tavoitteita ja kehitettäisiin veden uudelleenkäyttöä koskevia EU:n normeja.

SAAVUTUKSET

Unionissa on laadittu kahdet laajat lainsäädäntöpuitteet makean veden ja meren resurssien suojelemiseksi ekosysteemeihin perustuvan kokonaisvaltaisen toimintamallin pohjalta. Ne ovat vesipuitedirektiivi ja meristrategiadirektiivi.

A. Vesipuitedirektiivi ja sen tavoitetta tukevat muut vesidirektiivit

[Vesipuitedirektiivillä](#) luodaan puitteet sisämaan pintavesien, jokisuiden vaihettumisalueiden sekä rannikko- ja pohjavesien suojelulle. Pyrkimyksenä on ehkäistä ja vähentää saastumista, edistää kestäväen kehityksen mukaista veden käyttöä, suojella vesiympäristöä ja parantaa sen tilaa sekä vähentää tulvien ja kuivuuden vaikutuksia. Yleisenä tavoitteena on saavuttaa kaikissa vesissä

ympäristön hyvä tila. Tätä varten jäsenvaltioiden on laadittava niin sanottuja vesienhoitosuunnitelmia luonnollisten maantieteellisten vesistöalueiden pohjalta sekä erityisiä toimenpideohjelmia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vesipuitedirektiiviä tuetaan muilla alaltaan suppeammilla direktiiveillä, jota ovat muun muassa pohjavesidirektiivi, juomavesidirektiivi, uimavesidirektiivi, nitraattidirektiivi, yhdyskuntajätevesiä koskeva direktiivi, ympäristölaatuunormeja koskeva direktiivi ja tulvadirektiivi.

[Pohjaveden](#) suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetussa direktiivissä vahvistetaan erityisiä arviointiperusteita, joiden avulla voidaan määritellä pohjaveden hyvä kemiallinen tila sekä havaita merkitykselliset ja pysyvät noususuunnat ja määritellä kohdat, joissa ne käännetään laskeviksi. Jäsenvaltiot vahvistavat kaikki pilaavien aineiden raja-arvot lukuun ottamatta nitraatteja ja torjunta-aineita, joiden raja-arvot vahvistetaan EU:n erityislainsäädännössä.

[Juomavesidirektiivissä](#) vahvistetaan ihmisten käyttöön tarkoitetun veden tärkeimmät laatuvaatimukset. Siinä vaaditaan jäsenvaltioita seuraamaan säännöllisesti ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laatua näytteenoton avulla. Jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön aluettaan koskevia lisävaatimuksia mutta vain, jos se johtaa vaatimusten tiukentamiseen. Direktiivissä säädetään myös säännöllisestä tiedottamisesta kuluttajille. Komissiolle on annettava kertomuksia juomaveden laadusta joka kolmas vuosi. Komissio julkaisi 1. helmikuuta 2018 [ehdotuksen tämän 20 vuotta vanhan direktiivin uudistamiseksi](#) jatkotoimena eurooppalaiselle kansalaisaloitteelle Right2Water. Uudistetussa direktiivissä päivitetäisiin nykyisiä turvallisuusvaatimuksia ja parannettaisiin turvallisen juomaveden saatavuutta Maailman terveysjärjestön viimeisimpien suositusten mukaisesti. Lisäksi sillä lisättäisiin juomaveden laadusta ja tarjonnasta kuluttajille annettavan tiedon avoimuutta. Tämän pitäisi auttaa vähentämään muovipullojen määrää, kun luottamus hanaveteen lisääntyy. EU:n laajuisen riskiin perustuvan veden turvallisuusarvioinnin olisi autettava havaitsemaan mahdolliset veden lähteisiin kohdistuvat riskit ja puuttumaan niihin jo jakeluvaiheessa.

[Uimavesidirektiivillä](#) pyritään edistämään kansanterveyttä ja ympäristönsuojelua vahvistamalla uimavesien valvontaa ja luokittelua (neljä luokkaa) sekä niistä tiedottamista koskevat säännöt. Uimakauden aikana jäsenvaltioiden on otettava uimavedestä näytteitä ja arvioitava kerran kuukaudessa vähintään kahden tietyn bakteerin pitoisuusarvoja kullakin uimapaikalla. Niiden on annettava "uimavesiprofiilien" avulla kansalaisille tietoa muun muassa uimaveden laatuun vaikuttavan pilaantumisen tyypistä ja lähteistä. Yleisölle tiedotetaan uimaveden luokituksesta tai mahdollisesta uintikiellosta vakiomuotoisen symbolin avulla. Komissio ja Euroopan ympäristökeskus (EYK) julkaisevat vuosittain yhteenvetokertomuksen uimaveden laadusta.

[Ympäristölaatuunormeista annetussa direktiivissä](#) vahvistetaan EU:n tasolla sallitut enimmäispitoisuudet pintavesissä 33 prioriteettiaineelle, jotka aiheuttavat merkittävän riskin vesiympäristölle tai vesiympäristön välityksellä, ja kahdeksalle muulle pilaavalle aineelle. Direktiivin tarkistamisen yhteydessä olemassa olevaan luetteloon lisättiin 12 uutta ainetta ja komissiolle asetettiin velvoite laatia prioriteettiaineiden luettelon tulevien muutosten tueksi luettelo aineista, joita on tarkkailtava kaikissa jäsenvaltioissa.

[Yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetulla direktiivillä](#) on tarkoitus suojella ympäristöä yhdyskuntajätevesipäästöjen ja teollisuuden päästöjen haitallisilta vaikutuksilta. Direktiivissä vahvistetaan yhdyskuntajätevesien keräämistä, käsittelyä ja päästöjä koskevat vähimmäisvaatimukset ja aikataulut, otetaan käyttöön puhdistamolietteen hävittämisen valvonta ja lopetetaan vaiheittain sen kaataminen mereen.

Parhaillaan keskustellaan uusista säännöistä, joilla torjuttaisiin veden puutetta helpottamalla käsitellyn jäteveden uudelleenkäyttöä maatalouden kastelutarkoituksiin.

[Nitraattidirektiivillä](#) pyritään suojelemaan vesiä maataloudesta peräisin olevilta nitraateilta. Siihen liittyvässä asetuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot toimittavat komissiolle neljän vuoden välein kertomuksen, jossa on tietoja hyvästä maatalouskäytännöstä, alueista, jotka on nimetty nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiiksi, sekä vedenlaadun seurannasta ja joka sisältää tiivistelmän toimintaohjelmista. Sekä direktiivin että asetuksen tavoitteena on suojella juomavettä ja estää rehevöitymisestä aiheutuvia vahinkoja.

[Tulvadirektiivin](#) tavoitteena on vähentää ja hallita tulvista ihmisten terveydelle, ympäristölle, infrastruktuurille ja omaisuudelle aiheutuvia riskejä. Siinä edellytetään, että jäsenvaltiot suorittavat alustavan arvioinnin nimetäkseen vesistöalueet ja niihin liittyvät rannikkoalueet, joita koskee tulvariski, ja laativat sitten tulvariskikarttoja ja tulvariskien hallintasuunnitelmia, joissa keskitytään ehkäisyyn, suojeluun ja valmiustoimiin. Kaikissa näissä toimissa on noudatettava vesipuitedirektiiviä ja sen mukaisia vesienhoitosuunnitelmia.

B. Rannikko- ja merialueita koskeva EU:n politiikka

[Meristrategiadirektiivi](#) on EU:n yhdenmetyt meripolitiikan ympäristöpilari, joka laadittiin unionin meritalouden kestävä kehityksen vahvistamiseksi ja meriympäristön suojelun tehostamiseksi. Meristrategiadirektiivin tavoitteena on saavuttaa unionin meriympäristön hyvä tila vuoteen 2020 mennessä, suojella ja säilyttää meriympäristöä sekä estää merien tilan huonontuminen. Direktiivissä määritetään eurooppalaisia merialueita (Itämeri, Koillis-Atlantti, Välimeri ja Mustameri) ja niiden osa-alueita meriä koskevissa alueellisissa yleissopimuksissa vahvistetuissa maantieteellisissä rajoissa. Jotta meriympäristön hyvä tila voidaan saavuttaa vuoteen 2020 mennessä, jäsenvaltioiden on laadittava merivesilleen ekosysteemiperustainen strategia, jota on tarkistettava joka kuudes vuosi. [Rannikkoalueiden yhdenmetystä käytöstä ja hoidosta](#) annetussa asetuksessa määritellään rannikkoalueiden hyvän käytön ja hoidon periaatteet, jotka jäsenvaltioiden on otettava huomioon.

Vuonna 1999 tapahtunut Erika-aluksen öljykatastrofi sai EU:n vahvistamaan rooliaan meriturvallisuutta ja merien pilaantumista koskevissa asioissa. Sen jälkeen [perustettiin Euroopan meriturvallisuusvirasto \(EMSA\)](#), joka vastaa muun muassa alusten aiheuttaman pilaantumisen ehkäisystä ja torjunnasta sekä öljyn- ja kaasunporauslaitteistojen aiheuttaman meren pilaantumisen torjunnasta. [Alusten aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta](#) ja säännösten rikkomisista määrättävistä seuraamuksista annetulla direktiivillä ja sen [ajantasaistamisella](#) pyritään varmistamaan, että merien pilaamiseen syyllistyville määrätään tehokkaita ja varoittavia seuraamuksia, jotka voivat olla rikosoikeudellisia tai hallinnollisia. Aluksista peräisin olevia pilaavien aineiden päästöjä pidetään rikoksina, jos päästöt on aiheutettu

tahallaan, piittaamattomuudella tai törkeällä huolimattomuudella ja jos ne aiheuttavat veden laadun huononemista.

C. Kansainväliset sopimukset aluevesistä

Euroopan merivesien suojelua säännellään neljällä kansainvälisellä yhteistyörakenteella (meriä koskevat alueelliset yleissopimukset) jäsenvaltioiden ja sellaisten naapurimaiden välillä, joiden kanssa niillä on yhteisiä vesialueita: Koillis-Atlanttia koskevalla vuoden 1992 OSPAR-yleissopimuksella (joka perustuu aiempiin Oslon ja Pariisin yleissopimuksiin), Itämeriä koskevalla vuoden 1992 Helsingin yleissopimuksella (jonka soveltamista tarkkailee Helsingin komissio), Välimerta koskevalla vuoden 1995 Barcelonan yleissopimuksella (jota valvoo UNEP-MAP) ja Mustaamerta koskevalla vuoden 1992 Bukarestin yleissopimuksella. EU:n jokien vesiä suojellaan vuoden 1996 yleissopimuksella Tonavan suojelusta ja vuoden 2009 yleissopimuksella Reinin suojelusta. Merivesiin tai vesistöalueisiin keskittyvän alueiden välisen ympäristöalan yhteistyön perusteella EU:ssa on laadittu useita makroaluestrategioita: vuoden 2009 Itämeri-strategia (ensimmäinen kattava EU:n strategia makroaluetta varten), vuoden 2011 Tonava-strategia sekä Adrian- ja Joonianmeren aluetta koskeva strategia (2014).

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Kaikkien aikojen ensimmäisessä eurooppalaisessa kansalaisaloitteessa Right2Water vaadittiin EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita varmistamaan, että kaikilla kansalaisilla on oikeus veteen ja jätevesihuoltoon, että vesihuolto ja vesivarojen hoito jätetään sisämarkkinasääntöjen ulkopuolelle ja että markkinoiden vapauttaminen ei koske vesipalveluja. [Vastauksena tähän eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen](#) parlamentti suurella enemmistöllä kehotti komissiota antamaan säädösehdotuksia, joilla pannaan täytäntöön YK:n tunnustama ihmisten perusoikeus veteen ja jätevesihuoltoon, ja tarvittaessa tekemään vesipolitiikan puitedirektiiviin muutoksia, joilla tunnustettaisiin vedensaanti yleismaailmallisena ihmisoikeutena.

Parlamentti on korostanut tarvetta siirtyä kiertotalouteen ja tukenut suunnitelmia edistää veden uudelleenkäyttöä maatalouden kastelutarkoituksiin. Samassa tarkoituksessa se on myös tukenut suunnitelmia parantaa hanaveden laatua, jotta voidaan vähentää muovipullojen käyttöä.

[Kansainvälisestä valtamerten hallinnoinnista antamassaan päätöslauselmassa](#) parlamentti ”painottaa, että kestävä meritalouden luominen ja meriympäristöön kohdistuvien paineiden vähentäminen edellyttävät, että toteutetaan toimia, jotka koskevat ilmastonmuutosta, maalla syntyviä, meret ja valtameret saavuttavia saasteita, merten pilaantumista ja rehevöitymistä, meriekosysteemien ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua, säilyttämistä ja ennallistamista sekä meriluonnonvarojen kestävää käyttöä”. Samassa yhteydessä se ”kehottaa painokkaasti komissiota tukemaan kansainvälisiä toimia, joilla tuetaan meriluonnon monimuotoisuuden suojelua, erityisesti neuvotteluissa, joita käydään parhaillaan uudesta oikeudellisesti sitovasta välineestä, joka koskee merten biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja kestävää käyttöä kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla” ja ”kehottaa komissiota ehdottamaan tiukempaa lainsäädäntöä jäsenvaltioiden lainkäyttövaltaan

kuuluvien merialueiden biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ja kestävän käytön varmistamiseksi”.

Tina Ohliger
05/2019

